

Dálkkádathástalusat – eanandoallu mielde čovdosis

1 Dieđáhusa váldosisdoallu

1.1 Dálkkádathástalusat – eanandoallu sáhtá addit posiitiiva veahki

Dálkkádathástalusat ja biebmodorvvolašvuolta

ON' dálkkádatpánela lea mánggain raporttain duođaštan dálkkádatrievdamiid ja nuoskoluoitoscenarijaid ja globála liegganeami váikkuhusaid. Dálkkádatpánela maŋemus váldoraporta ii loga lieggaset dálkkádaga dovdomearkkaid leat nu čielggasin. Temperatuvrra lassáneapmi lea dál juo váikkuheame luonddu oallut guovlluin. Dálkkádatpánela oaivila mielde lea jáhkkehahtti ahte dálkkádatgásaluottuid leat olbmot mielddisbuktán. Dálkkádathástalusaidda fertet čoavdit oktasaš rahčamiin miehtá máilmmi.

Dan seammás lea biebmodorvvolašvuolta – dat ahte lea doarvái ja luohthahahtti biebmui – áitojuvvon muhtin báikkiin máilmmis. Máilmmi olmmošlohku lassána sakka. Danne dárbbášuvvo biebmui ja energijii. ON' organisašuvdna biepmui ja eanandoalu várás lea meroštallan ahte lagabui ovttá miljárdda olbmo, 14 proseanta máilmmi olbmui, ožžo unnit biepmu go maid ledje dárbbášit jagis 2008. Jagis 2050 sáhtá máilmmi olmmošlohku leat ovcci miljárdda olbmo; dalle fertet buvttadit duppál nu olu biepmu, vai garvit nealggi ja heahdedili.

Lea stuora hástalus buvttadit doarvái biepmu ja energijii máilmmi olbmuid dakkár vugiin maid eanan guoddá ja mii ii goarit dálkkádaga. Dálkkádatváttisvuolta stuorruda hástalusaid. Máilmmi biebmobuvttadeapmi gáibida ahte luonddus lea balánsa. Temperatuvrra gaskamearálaš lassáneapmi sáhtá maiddáid addit vejolašvuotta geavahit eará eatnamiid eanandollui. Meroštallamat leat eahpesihkkarat dan dihte go eai leat dieđut das movt báikkálašdálkkádagat rivdet, muhto Davvi-Amerihkás leat meroštallan ahte eatnamat, mat heivejit eanandoalu geavahussii, lassánit 20-25 proseanttain. Seammaláde leat Ruoššas meroštallan lassáneami leat 40-70 proseantta. Jeaggeeatnamiid gilvin ja vuovdeeatnamiid massin mielddisbuktá dálkkádatgásaluottu eanandoalus. Afrihká lullelis Sahara sáhtá massit eatnamiid mas buvttaduvvo biebmogálvu árvvu mielde lagabui 9 proseantta dáláža ektui.

Eanandoallu lea okta dain surggiin masa dálkkádatrievdamat čuhcet eanemusat. Máilmmeoasit gos leat goikkádagat, sáhttet deaividit vel stuorát hástalusaiquin biebmobuvttadeami dáfus boahttevuođas. Biebmobuvttadeapmi ja biepmu olahtahttivuohta ii leat ovttaláde

juohke sajes. Veahkki, mii sáhtta ovdánahttit geafes riikkaid eanandoalu, lea mearrideaddjin. Dan seammás go dáhkida biebmobuhtadeami badjebáhčaga sáhtta vuovdit riikkaidgaskasaččat.

Dáru dálkkádatulbmilat stuora áigumušai

Norga lea, ovdavázza ja njunnožis, oallut dálkkádatgažaldagain aktiivvalaččat oassálastán riikkaidgaskasaš politihkalaš ráđđádallamiin dálkkádathástalusaid hárrái ja movt daid sáhtta dustet. Dáru dálkkádatstrategiija lea dihtomielalaš ja lea dahkkon čuovvovaš doaimmaid bokte: St. dieđáhus nr. 34 (2006-2007) *Norsk klimapolitikk* ja dán dieđáhusa Stuoradiggemeannudeamis, geahča maidái *Avtale om klimaforliket* ođđajagimánu 2008 ja *Innst. S. nr. 145 (2007-2008)*.

Norga hálida láidestit barggu oazžut ođđa ja eambbo dihtomielalaš dálkkádatšiehtadusa riikkaidgaskasaččat. Dat ulbmil ahte globála temperatuvrra lassáneapmi galgá bissut vuollel guokte gráda go buohtastahtta ovdalindustriijalaš dásiin, váikkuhit nuoskoluoitogáržžiidemiid eará riikkain ja geahpedit máilmmiviidosaš dálkkádatgása nuoskoluoituid mat vástidit 30 proseantta Norgga nuoskoluoitus jagis 1990.

Lea vejolaš olahit meari ahte gáržžidit nuoskoluoituid Norggas 15-17 miljovna tonna CO₂-ekvivalenteantaid referánsabana ektui, nu movt dat lea ovdanbohtán riikkalaš bušeahtas jahkái 2007, mas vuovdi lea mielde. Dát mielddisbuktá dasto ahte sulaid guokte goalmádasoassi Norgga ollislaš nuoskoluoitogeahpádusas válde riikkalaččat.

Ulbmilin lea ahte Norga galgá leat karbonneutrála jagis 2030, ja dalle ii oaččo leat dálkkádatgásaid netto nuoskkoluoitu.

Ráđđehus dáhttu vuoruhit doaibmabijuid mat váikkuhit positiivvalaččat vai vuostábargá dálkkádatrievdamiid, ja positiiva dahje dohkálaš beaktivuođa bisuhit biologalaš šláddjivuođa ja eará dehálaš birasárvvuid.

Dálkkádatdieđáhusas namuhuvvo, lassin riikkaidgaskasaš barggaid ja riikkalaš dálkkádatmihtuid strategiijaide, maidái Norgga iešguđetge surggiid dálkkádatbargu, nu maidái eanandoallu. Buot suorggit geatnegahttojit bargat doaibmabijuiguin mat unnidit nuoskoluoituid ja eará doaibmabijuiguin mat sihkkarastet Norgga positiivvalaččat váikkuhit vai geahppána máilmmi dálkkádatgásaid nuoskoluoitu.

Buot suorggit galget unnidit dálkkádatgásaid nuoskoluoittu – eanandoallu galgá váldit ovddasvástádusa

Riikkalaš nuoskoluoittuid juohkit njeallji váldosuorgái oktan sierra mihttomeriiguin nuoskoluoitogeahppáneami hárrái jagis 2020. Suorggit leat: petroleum ja energiija, fievrrideapmi, vuođđoealáhusat ja doabbarat ja industriija.

Ráđđehusa mihttomearri vuođđoealáhusaide ja doapparsuorgái, geahča dálkkádatdieđáhusa, lea ahte vuođđoealáhusaid ja doapparsuorggi dálá ja ođđa váikkuhangaskaoamit veahkehit geahpedit nuoskoluoitogásaid 1,0 – 1,5 miljovna tonna CO₂-ekvivalenteanttaid jahkái 2020 dán surggiin mat leat Stáhta nuoskkidanbearráigeahču 2007' doaibmabidjoanaliisas. Surggiid mihttomearit leat meroštallamat ja dáidet rievdaduvvot jus boahttevaš einnostusat, golut, teknologiovddideapmi dahje eará dettolaš, rievdi eavttut gáibidit dan. Jus rievdá dan guvlui ahte mihttomearit eai ollašuva, árvvoštallá ráđđehus eará doaibmabijuid.

Jagis 2006 ledje eanandoalu nuoskoluoittut 60% dán suorggis, ja doabbariid ja guolástusa luoitu lei 21 ja 18 proseantta. Konkrehtalaš doaibmabijut iešguđetge suorgái árvvoštallojuvvojit dan mielde man beaktiin sáhtta oažžut goluid, čađahanvejolašvuoda ja stivrema.

Ráđđehusa oaivila mielde lea dárbblaš ollislaš politihkain balánseret eanandoalopolitihkalaš mihttomeriid, dálkkádat- ja birasmihttomeriid ja vuhtiiváldit golaheddjiid ja eallinkvalitehta. Eanandoallu sáhtta positiivvalaš láhkái leat mielde čovdit dálkkádathástalusaid.

Dálkkádatdieđáhusa ja dálkkádatsoabadeami čuovvoleapmin ovddida ráđđehus stuoradiggedieđáhusa eanandoalu ja dálkkádathástalusaid birra. Lea meroštallojuvvon ahte eanandoalu dálkkádatgásaid nuoskoluoitu lea ovcci proseantta Norgga dálkkádatgásaid nuoskoluoittuin. Dás leat mielde eanandoalu CO₂ luoittut go geavahit fosiila energiijagálduid. Nuoskoluoittut bohtet eanas šibitdoalus, duktemis ja eatnama dikšumis. Eanandoallu ferte, vai sihkarastá legitimatehta ja ovdáneami, váldit ovddasvástádusa ja geahpedit dálkkádatgásaid nuoskoluoittu.

Ráđđehusa oaivila mielde sáhttet mánggat ovttaskas doaibmabijut, maid sáhtta fargga álggahit, oktiibuot veahkehit geahpedit eanandoalu dálkkádatgásaid luoittu. Okta váldoulbmil lea geahpedit dálkkádat- ja birasnoadi juohke buvttaduvvon ovttadaga nammii iešguđetlágan gálvvuin, muhto galgá vuhtiiváldit ahte iešguđetlágan gálvvuin lea iešguđetlágan eallámušárvu. Áigumuš lea maddái lasihit CO₂-njammaseami eanandoalus doaibmabijuiguin main lea čielga ulbmil.

Dieđáhusas ovdanbuktit doaibmabijuid ja váikkuhangaskaomiid, mat leat doarvá, luvvet dan teknihkalaš vejolašvuoda mii lea 1,1 miljovna tonna CO₂-ekvivaleanttat maid SFT 2007 ' doaibmabidjoanaliisa lea bidjan. Dát mielddisbukta ahte suorgi ollašuhttá unnimusat iežas oasi vuodđoealáhus- ja doapparsuorggi mihttomearis mii lea 1,0 – 1,5 miljovna tonna CO₂-ekvivaleanttat.

Odđa máhttu dárbbasuvvo

Norgga areálain lea birrasiid golbma proseanta gilvojuvvon eanan ja sullii 37 proseanta lea vuovdeenan. Ráđđehus atná vuodđun ahte Norga galgá biebmát golaheddjiid biepmuin maid ieža leat buvttadan, váldoulbmiliid mielde mat daddjojit St. Dieđáhusas nr.19 (1999-2000) *Om norsk landbruk og matproduksjon*. Dál importeret mii beali dan biepmus maid mii borrat. Riikkalaš biebmobuvttadeapmi lea dehálaš oassi guhkesáiggi biebmovaráiduhttinstrategiijas, ja biebmosiikarvuoda bealis lea vuodđoáššin doalahit buvttadanvejolašvuodaid Norggas guhkit áigái. Norgga oppalaš biebmobuvttadeapmi fáttmasta maiddái guolásteami, man birra dát dokumeanta ii namut eambbo.

Eanandoallu bargá luonddušláddjivuoda ja luonddu buvttadannávcca vuodul. Dálkkádatrievdamat váikkuhit sihke lunddolaš biologalaš šláddjivuoda ja šláddjivuoda mii gullá biebmošattuide. Dát šláddjivuodha dáhkida min boahhteáiggi ja dan galgá fuolahit ja ávkkástallat doaibmevaččat go bargá dálkkádatváttisvuodaid ráddjemiin.

Eanandoalloealáhusaid biologalaš buvttadeapmi čuovgaoktemiin (fotosyntesain) ja karbonbirrajuorin lea mánggageardánis ovttasdoaibman mas CO₂ ja eará dálkkádatgásaid njammaseapmi ja luoitin dáhpáhuvvet lunddolaš vugiin. Stuora oassi eanandoalus dárbbasa ja lea heivehuvvon dálkkádatdillái ja dainna lágiin sáhttet dálkkádatrievdamat dása čuohcat eambbo go eará ealáhusaide.

Netto CO₂-njammama sturrodát norgga vuvddiin lea manemus jagiid leamaš 25-32 miljovna tonna jahkái. Dát lea sullii bealli norgga ollislaš dálkkádatgásaluoittuin. Netto CO₂-njamman rievddada jagis jahkái dan sivas go jahkodagaid šaddu, dálkkádatrievdan, vuovdedikšun ja čuohppan lea iešguđet ládje.

Eanandoalu gilvin šattut leat ovttajagáš dahje mánggajagáš šattut main lea oanehis eallináigodat, dasgo daid láddjejit dahje guhtot. Dat njammet olu CO₂, mii fas manná bibmui ja eallefuodđariidda. Eanandoalus lea hui olu CO₂ bruttonjamman, muhto karbona čatnaseapmi šattuide bistá dušše oanehis áigodaga dálkkádatperspektiivvas. Eanandoalu dálkkádatrehketdoalus lea netto dálkkádatgásaid luoitu, muhto das ii leat mielde karbona čatnaseapmi gittiide ja guohtumiidda mineráleatnamiin. Dárbbasuvvojit buoret dieđut das man láhkái karbona čatnasa gittiide ja

guohtumiidda, vai sáhttá mitalit man stuoris dát njammaseapmi sáhttá leat. Bioforsk raporta jagis 2008 lohká leat olu karbona čatnasan eanandoalloeatnamiidda, sullii 200 miljovna tonna. Doaibmabijut mat buoridit karbonačatnaseami eanandoalloeatnamiidda, leat dehálaččat dálkkádatoktavuođas.

Dieđusge dárbbášit mihá eambo diehtit karbona čatnaseamis eatnamii, lustagásamassu ja šibitdoallobuvttadeami luoittuid birra. Dát eai leat beare norgga hástalusat. Eanandoallobuvttadeapmi ii sáhte garvit metána ja lustagása luoittuid. Lea ain unnán máhttu dán luoittuin, eandalii lustagása birra. Dutkamat eai leat dássáži gávnahan doaibmabijuid mat dettolaččat geahpedit lustagásaluoittuid almmá ahte dat dettolaččat geahpedit maidái biebmobuvttadeami. Bargu lea jođus oažžut máhtu ja dieđu luoittuid birra ja movt dát sáhttet váikkuhit biebmobuvttadeami.

Ráđđehus oaivvildage dasto fertet nannet dutkama ja máhttoovddideami, nu maid riikkaidgaskasaš dutkama, vai gávnaha buoret vuoddu luoitogeahpedeami doaibmabijuide. Norga berre leat njunušriikkaid gaskkas dán suorggi máhttobuvttadeamis. Dan seammás ii sáhte manjdit doaibmabijuid dan botta go vuordá ođđa máhtu; doaibmabijuid čađaheapmi ja ođđa máhtu háhkan galgá muhtin háve mannat buhtalaga.

Mii bálkut biepmuid bearehaga – biebmobázahusat buktet dálkkádatluoittu

Máilmmi ollislaš biepmodili vuodul lea resurssaid, birrasa ja morálalaš beali dáfus váttisvuhtan go norgga golaheaddjit ja eallámušindustriija dahket badjel ovttá miljovna tonna biebmobázahusaid jagis. Biebmobázahusat buktet dálkkádatgásaluoittuid juohke oassái biebmogollosis. Norgga golaheaddjit bálkestet 50 proseantta eambo biepmu ja loahpaid go 10 jagi dás ovdal. Árvideamis lea stuora oassi dán biepmus áibbas dohkálaš ja dorvvolaš biepmu dearvvašvuoda dáfus. Norgga dálkkádatgásarehketdoalu mielde lea metánaluoitu njuoska-orgánalaš doapparrádjosiin birrasiid 2,5 proseantta norgga dálkkádatgásaluoittuin. Ráđđehus bidjá johtui doaibmabijuid vai olbmot eai bálkes nu olu biepmu, ja lassin ovddidit doaibmabijuid mas biebmoloahpaid energii- ja duktenárvvut bohtet buorebut ávkin.

Eanandoallu galgá heivehit ođđa dálkkádateavttuide

Dál galgat sakka vuoruhit eanandoallobuvttadeamis dakkár heivehemiid mat addet buoret dálkkádatvuoittuid. Dan seammás galget doaibmabijut, mat geahpedit dálkkádatgásaluoittuid ja lasihit CO₂ njammaseami, hábmejuvvot nu ahte eai buvttet fas eará servodatlaš váttisvuodaid. Dálkkádagaid liegganeapmi rievdata eanandoalu eavttuid, ja sihke dat mo luoitu boahtegohtá ja dálkkádatgásaid čatnasanviidodat sáhttá rievdat. Eanandoallu ferte heivehit dálkkádatrievdamii guhkesáiggi strategiijaid ja

konkrehtalaš doaibmabijuid bokte, mas maiddá galgá árvvoštallat ja ávkkástallat ođđa vejolašvuodaid.

Dálkkádatrievdan čuovuha ođđa hástalusaidd ja ođđa vejolašvuodaid šaddo- ja eallebuvttadeapmái. Rievdamat sáhttet váikkuhit šaddandili, erošuvnna ja čáhcegolgama ja dálkkádatgásaluoittu, šaddo- ja ealledearvvašvuodadili, elliidčálgu, doaibmamáliid, gávpašeami, buvttadannávccalašvuoda ja golaheaddjeminsttara. Biebmo- ja eanandoallogálvvuid buvttadeami ferte heivehit rievdi dillái, vai dáhkida valljit biebmobuvttadeami globálalaččat. Njuolggadusat galget ođastuvvot ođđa máhtu ja rievdi dili vuodul. Eanandoallo- ja biebmoálddašeamis galgá vuoruhit loktet gelbboalašvuoda ja máhtu dálkkádatrievdamiid birra ja dálkkádatdoaibmabijuid. Riikkalaš ja riikkaidgaskasaš ovttasbargu lea áibbas dárbbaslaš dan dihte go biologalaš buktagiid ja gálvvuid dáfus manná gávppašeami dađistaga globálalaš dásis.

Ođđa šaddo- ja elliiddávddaid boahthin sáhttet lassánit – dehálaš nannet gearggusvuodadustema

Dálkkádatrievdamat sáhttet mielddisbuktit ođđa šattuid ja elliid ihtima ja ođđa šaddo- ja elliiddávddaid sajáiduvvama Norgii. Bearráigeahččan, kárten, riikkaidgaskasaš ovttasbargu ja dutkan leat, lassin buriid gearggusvuoda-, dieđihan- ja eastadanvugiide, dehálaččat doalahit buori šaddo- ja elliidčálgu Norggas. Elliin galgá leat buorre dearvvašvuoda, go dát lea biebmodorvvolašvuoda, oppalaš biebmosihkarvuoda ja buori elliidčálgu dehálaš vuodđoeaktun. Servodagas leat maiddá álgán mihá eambo deattuhit ealledoalu etihkalaš beliid. Golaheaddjit jearahit buktagiid mat buvttaduvvojit vugiin mas elliidčálgu ja biras vuhtiiváldojuvvo. Veahkkeávdnasat galget rievttet láhkái geavahuvvot ja doallat buori kvalitehta, nu movt siepmanat, fuodđarat, gilvvagáhttenávdnasat ja duktenávdnasat, dasgo dát leat dehálaččat dálá ja boahhteáiggi dáfus ekonomalaš, dearvvašvuoda guoskevaš ja dálkkádat- ja birasguoskevaš ákkaiguin.

1.2 Eanandollui guoski dálkkádatdoaimmat

Eanandoalu dálkkádatbargu fátmasta oallut politihkkasurggiid: eanandoalu, boazodoalu, biebmobuvttadeami, vuovdedoalu, dutkama, energija, biologalaš šláddjivuoda, eanangeavaheami ja nu ain. Dán dieđáhusas addo govdadis stáhtos, dálkkádatbarggu vejolašvuodat ja hástalusat mat čatnasit eanandollui, ja atnet vuodđun dálkkádatpolitihkalaš vuodđovuolggasaji daddjojuvvon St. dieđáhusas nr. 34 (2006-2007) *Norsk klimapolitikk* ja Stuoradikki dieđáhusgiedáhallamis.

Dieđáhusas ráđđehus árvvoštallá eanandoallosuorggi dálkkádatgásaid luoittuid ja njammaseami, ja boahtte áigái heivehemiid ja váikkuhangaskaomiid vai oažžut nana, dálkkádahkii heivehuvvon eanandoalu. Ráđđehusa evttohus dadjá čiekŋaleappot ja buktá lassi sisdoalu St. dieđáhussii nr. 34 (2006-2007) eanandoalu dáfus. Dieđáhus adnojuvvo maiddá, nu mo ovdagihtii lea dieđihuvvon, vuodđun dálkkádatpolitihka ođđasit árvvoštallat ja geahčadit galget go leat earalágan váikkuhangaskaoamit jagis 2010. Dieđáhusa doaibmabijut fátmastit sihke daid doaibmabijuid mat veahkehit Norgga ollašuhttit luoitogeahpedeami geatnegasvuodaid Kyotošiehtadusa vuodul, ja eanandoalu eará doaibmabijuid mat buktet positiivlaš bohtosiid ollislaš luoitorehketdollui.

Ollislaččat, norgga dálkkádatgásaluoittut lassánedje sakka jagis 2007 SSB dieđuid mielde. Ollislaš luoittut ledje dalle 55,1 miljovna tonna CO₂-ekvivalenteanta. Dat mearkkaša ahte ledje 1,6 miljovna tonna, dahje golbma proseantta eambo go jagis 2006. Lassáneapmi bođii vuosttažettiin Melkeøya luonddugásarusttega stuora luoittuid dihte, mat mielddisbukte 10,5 proseantta luoittolassáneami oljo- ja gásadoaimmain. Luoittuid lassáneapmi bođii maid das go geaidnojohtolat, mearrafanajohtolat ja eará johtaleaddji gáldut ain lassánit. Dasa lassin lassánedje eanandoalu luoittut 2,1 proseantta 2006 rájes 2007 radjái dan dihte go šibihat ja goanstaduktemat lassánedje. Dát gáldu luoitá almmatge unnit luoittu go jagis 1990. Luoittut geahppánedje 55,1 jagis 2007 gitta 53,8 miljovna tonnii CO₂-ekvivalenttat jagis 2008. Geahppáneapmi bođii go fosiila boaldámuša geavaheapmi lea unnon, erenoamážit lea unnon mearrafanajohtolaga boaldámušávnnas. Luoittut geahppánedje maiddá viehka olu dan dihtii go mineráladuvttaid buvttadeapmái leat háhkan birasteknologiija. Dálkkádatgásaluoittut leat almmatge 7,4 proseantta badjelis dan dási masa Norggas lea geatnegasvuolta Kyotoprotokollas.

Kyotoprotokolla mielde sáhtta Norga áigodagas 2008-2012 luoittit sullii 50 tonna CO₂-ekvivalenttaid juohke jagi. Luoittuid geahpedeapmái dálá dásis dan dassái maid luoitogeatnegasvuolta lea bidjan, galgá dáhpáhuvvat luoitogeahpedeaddji doaibmabijuiguin, dahje lassin geavahit daid fleksibalaš mekanismmaid mat leat Kyotoprotokollas. Norga lea välljen mihttomeari mii mielddisbukta ahte dat geatnegasvuodát ollašuvvet 10:n proseanttain badjel dan meari. Norga dáhttu velá ollašuhttit luoitogeatnegasvuoda 1,5 miljovna tonnain CO₂-ekvivalenttaid go váldá mielde dan maid vuovdi njammá, geahča kapihttal 6.

Ráđđehusa vuodđun lea heivehit eanandoallogulli dálkkádatdoaibmabijuid ollislaš eanandoallo- ja biebmopolitihkkii, mas okta ulbmil lea bisuhit dahje lasihit biebmobuvttadeami.

Dán dieđáhusas Ráđđehus evttoha dálkkádatdoaimbajuid eanandollui mat veahkehit geahpedit Norgga dálkkádatgásaluittu bures 1,1 miljovna tonna CO₂-ekvivaleanttaid. Dát doaimbajut buoridit eanandoallosuorggi dálkkádatrehketdoalu ja váikkuhit vai Norga ollašuhttá luoitogeahpedeami geatnagasvuodaid Kyotoprotokolla hárrái áigodagas 2008 – 2012.

Ráđđehus evttoha maiddá soames doaimbajuid eanandollui mat váikkuhit eará luoitusurggiide go vuodđoealáhusaide ja bázahusaide. Ráđđehusa oaivila mielde berre mihttomearrin leat heaittihit fosiila energigeavaheami ligenulbmiliidda eanandoalus jahkái 2020. Dát doaimba váikkuha energiija- ja fievrridansuorggi dálkkádatrehketdoalu ja das sáhttet leat vejolaš luoitogeahpádusat sullii 50 000 tonna CO₂-ekvivaleantta.

Ráđđehus evttoha mánggaid posiitiiva dálkkádatdoaimbajuid eanandollui mat váikkuhit CO₂-njammama ja karbona čatnaseami guhkit áigái. Dát doaimbajut eanandoalus ja vuovdedoalus buktet buori dálkkádahkii, muhto eai boađe oidnosii Norgga almmolaš dálkkádatgásarehketdollui oanehit áigái dan geažil mo mearrádusat dál leat hábmejuvvon.

Áigequovdilis doaimbajut geahpedan dihtii eanandoalu dálkkádatgásaluittu ja lasihit CO₂-njammaseami ja karbona čatnaseami eanandoalus ja vuovdedoalus, leat loguiguin čilgejuvvon kapihtalis 1.3.

Ráđđehus evttoha maiddá moanat doaimbajuid nannet posiitiiva dálkkádatdoaimmaid eanandoalus. Doaimbajut namuhuvvojit vuollelis.

Riikkaidgaskasaš bargu

Dálkkádatrástalusat leat máilmmiviidosaččat ja daid ferte čoavdit sihke riikkaidgaskasaš ovttasbarggus ja vásedin riikkalaš doaimbajuiguin. ON dálkkádatpánela lohka leat hoahpu gávnnahit buriid čovdosiid. Dan seammás FAO čielggadeamit čájehit ahte máilmmi ollislaš biebmobuvttadeapmi ferte lassánit 50 proseanttain 2030 radjái dan dihte go olmmošlohku lassána sakka. Dát guovttelágan rástalusat váikkuhit nubbi nuppi, ja dan dihte galgá ge eanandoalu dálkkádatgažaldagaid gieđahallat bálddalaga dárbbuin buvttadit biepmu ja energiija mii dárbbášuvvo go olmmošlohku máilmmis lassána dađistaga.

Ráđđehus dáhttu

- Bargat oažžut ánggirdeaddji, riikkaidgaskasaš dálkkádatšiehtadusa ja oanehit áigái ges doaimmevaš luoitogeahpedemiid, earret eará doaimbajuiguin maiguin geahpeda ovddádusriikkaid vuovdečuohppama ja vuovdeheajudeami.

- Bargat ovddidit vai biebmodorvvolašvuohta searvvahuvvo oassin dálkkádatoaivečoahkkima (COP 15) čuovvoleamis Københámmánis.
- Bargat loktet riikkaidgaskasaččat nannejumi dáhkidan dihte guoddevaš ja dálkkádatustitlaš eanandoalu máilbmái, earret eará lasihettiin eanandoalloveahki multilaterála ja bilaterála doaibmabijuiguin.
- Veahkin čuovvolahttit riikkaidgaskasaš digaštallamiid máilmmi biebmobilálašvuođain ja dálkkádathástalusain, geahča biebmooaivečoahkkima Romas jagis 2008, ja doaimmalaččat bargat vai biebmodorvvolašvuohta gullo riikkaidgaskasaš ságastallanbáikkiin.
- Lasihit norgga veahki eanandoallosuorgái oktan oassin suorggi riikkaidgaskasaš nannenbargguin
- Bargat ovddidit riikkaidgaskasaš doaibmabijuid maiguin ráddje dálkkádaga čuovvu vahátdivrriid ja dávddaid viidáneami šaddo- ja šibitbuvttadeamis.
- Atnit vuodđun ánggirdeaddji ja ollislaš lahkoneami vuovdegažaldagaide rikkaidgaskasaš vuovde- ja biraspolitihkalaš barggus ja bidjat vuovddi eambo guovddáži boahttevaš riikkaidgaskasaš njuolggadusain dálkkádatdoaibmabijuid várás
- Doaimmalaččat nannet bargama čađahit ON eaktudáhtolaš šiehtadusa vai oaččuhit máilmmi vuovderesursahálddašeami guoddevažžan.
- Bargat oažžut guovlolaš šiehtadusa nu ahte Eurohpa vuovderesursaide šaddá guoddevaš hálddašepmi

Eanandoalu dálkkádatrehketdoallu

Norggas lea geatnegasvuohta raporteret riikkaidgaskasaš dásis Dálkkádatkonvenšuvnna ja Kyotoprotokolla vuodul. Raporttas galget ovdanboahit eanandoalu dálkkádatgásaid luoitu ja man muddui lea vuvddiid ja eanandoalloeatnamiid CO₂ njamman. Norgga dálkkádatrehketdoallu galgá leat nu buorre go vejolaš, vai nagoda čađahit deaivilis ja beaktilis dálkkádatdoaibmabijuid eanandoalus. Dálkkádatrehketdoalu dieđut, mat addojit riikkaidgaskasaš raporttas, atnet vuodđun buoremus olahtti metodaidda ja dieđuid. Norgga dálkkádatrehketdoallu lea reviderejuvvon ja dohkkehuvvon ON dálkkádatpánela joavkkus jagis 2007. Almmatge galgá ain bargat buoridit metodaidda ja diehtovuoddu.

Ráđđehus dáhttu

- Buoridit eanandoalu dálkkádatrehketdoalu vai buorida vuodu čađahit doaibmabijuid, dása gullet maiddái ovddidit buoret máhtu ja buoret vuogiid meroštallat karbona čatnaseami eatnamii.
- Láhčit dili buorebut mátasdoallat kártavuodu vai buorebut sáhhtá čuovvut areálarievdamiid
- Dáhkidit joatkkevašvuoda eanandoalloeatnamiid dálá statistihkalaš iskkademiin vai oažžu govdatit vuodu árvvoštallat eanandoalu dálkkádatdoaibmabijuid.
- Nannet Norgga riikkaidgaskasaš dálkkádatraporterema vuodu ja ovddidit dálkkádatguovddášdoaimma Norsk institutt for skog og landbruk-ásahussii.

Areálpolitihkka

Eananvuodđu lea karbona čatnaseapmái okta dain deháleamos beliin eananjorbadasa alde. Áibbas dehálaš lea eananresursaid hálldašit dainna lágiin ahte karbona čatnaseapmi ii heajuduvvo. Seammás leat stuora vejolašvuodát lasihit karbona čatnaseami eatnamii. Lea dehálaš bisuhit eananresursaid biebmobuvttadeapmái lassáneaddji olmmošlohkui. Norggas lea dikšojuvvon eanan dušše golbma proseantta. Dát lea unnán eanas eará riikkaid ektui. Dan dihte lea hui dárbbášlaš seailuhit dáid areálaid, ja beaktillis njuolggadusaiguin dáhkidit dáidda guoddevaš hálldašeami.

Ráđdehus dáhttu

- Geavahit areálpolitihka doaimmalaččat reaidun go bargá geahpedit dálkkádatgása luoittuid, fuolahit eanandoalu vejolašvuoda dálkkádatgásaid njammat ja dáhkidit ahte gilvojuvvon ja gilvvehahtti eatnamat – vuodđoresursa, ráddjejuvvon resursa – fuolahuvvo sihke suohkaniid guhkesáigge plánemis ja areálhálldašeamis ja johtolatpolitihkas ja johtolatproševttain.
- Árvvoštallat dárbbu nannet eanangáhttenmearrádusaid dainna ulbmilin ahte dáhkidit vai fuolahuvvo dálkkádatvuhtiiváldin

Vuovdi

Vuovdi ja vuovdeeatnamat leat dehálaš karbončadnit. Dáid lea dehálaš seailuhit ja ovddidit. Šaddi vuovdi njammá CO₂ ja dán njammama sáhhtá lasihit doaimmalaš vuovderesursahálldašemiin. Norggas njammá vuovdi sullii beali dain dálkkádatgásaluoittuin maid olbmot mielddisbuktet. Muora berre eambo geavahit huksemiidda, eará ávdnasiid sadjái mat eai leat nu dálkkádatustitlaččat, ja muora berre geavahit energijaulbmiliidda dan sadjái go koala, oljju ja gása. Vuovderesursaid sáhhtá eambo geavahit váikkuhangaskaoapmin dálkkádatpolitihkas. Dát eaktuda dan seammás ahte vuhtiiváldá biologalaš šláddjivuoda, kulturárvvuid ja muosáhuskvalitehta. Norga

lea guorrasan ON njuolggadusaide mat fátmmastit riikkalaš vuovdeprográmma. Ráđđehus atná vuodđun ahte ollislaš riikkalaš vuovdepolitihkalaš nannen ja Norgga riikkaidgaskasaš vuovdepolitihkalaš bargu, ovttas ollistit riikkalaš vuovdeprográmma mii soahpá oktii UNFF njuolggadusaiguin.

Ráđđehus dáhttu

- Atnit vuodđun ánggirdeaddji ja ollislaš lahkoneami vuovdegažaldagaide rikkaidgaskasaš vuovde- ja biraspolitihkalaš barggus ja atnit vuolggasadjin ahte vuovddis galgá leat stuorát sadji boahhtevaš riikkaidgaskasaš njuolggadusain dálkkádatdoaimbajuid hárrái.
- Fuolahit vai vuovdehálddašeapmi ja guoddevaš vuovdedoallu šaddet dehálaš oassin norgga veahkehanpolitihkas.
- Doaimmalaččat nannet bargama čađahit ON eaktudáhtolaš šiehtadusa ahte oaččuhit máilmmi vuovderesursahálddašeami guoddevažžan.
- Oktiiheivehit vuovdepolitihka osiid vai sohpet oktii riikkaidgaskasaš njuolggadusaiguin riikkalaš vuovdeprográmmaid várás.
- Bargat oažžut áigái guovlolaš šiehtadusa mii Eurohpa vuovderesursaide addá guoddevaš hálddašeami
- Láhčit dili vuvddiid guoddevaš hálddašeapmái Norggas, ja árvvoštallat doaimbajuid mat veahkehit lasihit dálkkádatvuoittuid
- Nannet vuovdepolitihkalaš váikkuhangaskaopmegeavaheami ulbmiliin ahte eambo njammat CO₂ dan bokte go lea guoddevaš, doaimmevaš vuovdedoallu, gilvin, gilvvagiedahallan ja soames eará vuovdedoaimbajiu
- Láhčit dili vai muorra eambo geavahuvvo ja ulbmil dainna lea ahte karbona ja birasvuoittut galggašedje čatnasit bistevaččat go geavaha muora dan sadjái go eará ja eambo dálkkádatnjeaidi ávdnasiid
- Vuoruhit doaimbajuid mat buktet buori ja hehttejit dálkkádatrievdamiid ja addet posiitiiva ja dohkálaš ávkki seilluhit biologalaš šláddjivuođa ja eará dehálaš birasárvvuid
- Nannet vuovdedoalu birasvuhtiiváldimiid dan bokte ahte geavahit ođđa váikkuhangaskaomiid luondušláddjivuođalágas ja vuovdedoalu váikkuhangaskaomiid; earret eará birasregistrerema, diehtolonohallama ja ealli vuovde-standárdda, vai sáhtta lasihit vuovddi biomássa váldima dan seammás go fuolaha biologalaš šláddjivuođa.

Eanandoallu, biebmá ja golaheaddjepolitihkka

Ráđđehusa ulbmil lea ahte dálá ja ođđa váikkuhangaskaoamit vuodđoealáhusain ja doapparsuorggis geahpedit dálkkádatgásaluottuid 1,0 -1,5 miljovna tonna CO₂-ekvivaleanttaiguin dán suorggis dan referánsabána ektui man Statens forurensingstilsyn atná vuodđun 2007 doaibmabidjoanaliisas. Suorgemihtut leat meroštallamat, ja galget ođđasit árvvoštallojuvvot jus nu gáibidit boahteveaš einnostusat, golut, teknologijaovddideapmi dahje eará dettolaš, rievdan eavttut. Jus rievdá nu ahte mihtut eai ollašuva, de ráđđehus árvvoštallá lassí doaibmabijuid.

FAO atná vuodđun ahte biebmobuvttadeapmi galgá leat 50 % badjelis jagis 2030 go dat mii dál lea, ja duppálasto jagis 2050. Dán oktavuodas lea maiddái Norggas čielga geatnegasvuohta hálddašit areálaid bures, vai buvttada borramuša iežas álbmogii. Biebmobuvttadeapmi galgá dáhpáhuvvat guoddevaš vugiin. Olmmošlogu prognosa mielde lassána norgga álbmot ovttain miljovnnain jahkái 2030. Maiddái Norgga eanandoallo- ja biebmopolitihkka galgá dan guvlui bargat ahte háhkat biepmu lassáneaddji olmmošlohkui.

Eanandoallobuvttadeapmi lea oassin karbona birrajorus. Gilvojuvvon šattut čatnet stuora karbonhivvodaga, ja geavahuvvojit dávjá biebmun dahje šibitfuodđarin. Karbona manná biepmuide. Biebmá ja biebmobázahusat mannet čoavjái ja háddjanit doppe, nu ahte buot karbona fas measta ollásii boahdá álbmogeardái CO₂ hámis. Dát lohkkajuovo nullasummaspeallun dálkkádatoktavuodas. Dasa lassin bohtet eanandoallobuvttadeami luoittut nu movt metána, lustagása, ja fosiila energiija geavaheapmi.

Eanandoalu ja biebmobuvttadeami dálkkádatgásaluottut galget ráddjejuvvot dan seammás go biebmobuvttadeapmi galgá lassánit. Dán olaheapmái galgá doaibmabijuid álggahit buot osiin biebmóárvogollosis. Dán dihtii leage dehálaš lasihit karbona eatnamis, geahpedit dálkkádatgásaluottu eatnamis, ja optimaliseret nitrogena geavaheami, geahpedit biebmobázahusaid ja geavahit biebmobázahusaid energiijaulbmili.

Ráđđehus dáhttu

- Bargat ovddidit vai biebmodorvvolašvuohta lea searvadahttojuvvon oassin dálkkádatoaivečoahkkima (COP 15) čuovvoleamis Københámmánis.
- Čađahit luoitogeahpedemiid eanandoalus, ja ovdanbuktit dás doaibmabijuid main lea vejolašvuohta geahpedit 1,1 miljovna

tonna CO₂-ekvivalenteanttaid jahkái 2020 – doaibmabijut galget čađahuvvot eanandoallopolitihka mihttomeriid mielde, Stuoradikki mearrideami vuodul.

- 2010 sisa árvvoštallat iešguđetlágan váikkuhangaskaomiid vai luvve teknihkalaš geahpedanpotensiála mii earret eará lea biogásabuvttadeamis
- Álggahit doaibmabijuid mat lasihit karbončatnaseami eanandoalu eatnamiidda
- Láhčit dili vai dálkkádatguoski máhttu konvenšuvnnalaš ja ekologalaš eanandoalus lea ávkin oazžut buriid heivehemiid ja geahpedit dálkkádatgásaluoittuid
- Nannet ja systematiseret máhtu biebmogálvuođoollislaš birasdeattus
- Bargat ain ovddidit báikkálaš biepmu ja sesonjagálvvuid ovttaš buvttadeddjiiguin ja biebmogálvosurggiin, dan dihtii vai geahpeda biepmu ollislaš dálkkádatnoađi.
- Váikkuhit doaibmabijuide mat addet guoddevaš šaddaneavttuid biebmogálvvuide, oktanis guoddevaš biebmogolahemiin, biebmobázahusaid unnidemiin ja vugiin mas buorebut geavahit biebmoloahpaid.

Ođasmahtti energiija

Ovdalindustriijalaš áiggis dálá áigái lea ii-ođasmahtti energiija – koala, oljju ja gása geavaheapmi sakka lassánan. Máilmmi oppalaš energiijageavaheapmi lassána ain garrasit. Lea áibbas dárbbalaš energiijageavaheami eambo jorahit ođasmahtti energiijagálduide. Norgga eanandoalus leat buorit vejolašvuodát buvttadit servodahkii ođasmahtti energiija biomássas – muoras ja eananbázahusain ja nu ain. Norgga vuovdedoalus čuhppet muoraid dál duššefal 50 % muorrašaddama ektui mii jagis šaddá. Danne leat teknihkalaččat buorit vejolašvuodát eambo buvttadit bioenergiija vaikko dán ekonomalaš eavttut eai leat heivehuvvon olahahtti dássái vuos odne. Eanandoalus leat maiddá ollu resursat mat eai geavahuvvo ja mat leat dohkálaččat bioenergiija buvttadeapmái.

Ráđdehus dáhttu

- Dáhkidit vai váikkuhangaskaomiid geavaheapmi doaibmá ulbmiliid ektui ja ovttidahttojuvvo vai lassána bioenergiija huksen gitta 14 TWh 2020 sisa.
- Movttiidahttit vai buorrána guoddevaš bioenergiija buvttadeapmi eanandoalu resursaiguin, áinnas geavahettiin vuovdedoalu

vuodđoávdnasiid ja buorebut geavahit lassibuktagiid ja eanandoalu bázahusaid.

- Háhkat ollislaš váikkuhangaskaoapmepáhka biogása ovddideapmái, nu maid gávnnaht oppalaš čovdosiid orgánalaš doabbariid ja šibitduvttaid gieđahallamii, dan bokte ahte lea organiserejuvvon ovttasbargu eanandoalu, industriija ja suohkanlaš dásis
- Movttiidahttit vai bioenergiija eambbo geavahuvvo liggemii eanandoallosuorggis ja nannet eanandoalu sajádaga biolieggasa lagadeaddjin
- Veahkehit teknologiovddideapmái ja máhttobuvttadeapmái nubbebuolvvat bioboaldámuša birra mii earret eará boahtá bázahusain ja muorain
- Láhčit dili vai ođasmahtti ja dálkkádatustitlaš elektrisihtehta ovddideapmi smávva fápmorusttegiid olis šaddá guoddevažžan

Dálkkádatheiveheapmi

Máilmmiviidosaš liegganeapmi buktá dálkkádatrievdamiid – maiddá Norggas. Stuora oassi eanandoalus lea sorjávaš ja heivehuvvon dálkkádahkii, ja dasa sáhtta garraseappot čuohtat go eará ealáhusaide. Das sáhttet boahtit positiiva váikkuhusat go lieggaset ilbmi mángga báikkis ii šat hehte biologalaš buvttadeami. Seammás buktá dálkkádatrievdan negatiiva čuovvumušaid go rivdet arve- ja borgamálet, garradálkkit, erošuvdna, eallámušsálti ja sullasaččat čuvvot golgi čáziid. Dát buktet maid balu ahte dálkkádatgásaid luoitu lassána.

Lea stuorát ballu ahte ođđa vahátdahkkit ja šaddo- ja elliiddávddat sajáiduvvet. Nu leage dárbbalaš hukset gearggusvuoda vahátdáhkkiiid ja šaddo- ja elliiddávddaid vuostá, ja ásahtit doaibmabijuid maiguin heiveha dálkkádatrievdamiidda.

Ráđđehus dáhttu

- Nannet ja joatkit badjeliigeahččama ja raporterendagaldusaid čuovvun dihtii ovdáneami ja gozihit vejolaš bohtosiid dálkkádatrievdamis, oažžun dihtii vuodu árvvoštallat doaibmabijuid
- Láhčit dili šaddogieđahallamii ja šládjaovdáneapmái vai heiveha dálkkádagaide ja oažžu buoret dálkkádatvuoittuid
- Nannet badjeliigeahččama ja gearggusvuoda šaddo- ja elliiddávddaid ektui ja zoonosaid (dávddaid mat njommot elliid ja olbmuid gaska), ja veahkehit vai ovdánit ja válđojuvvojit atnui ođđa teknologii ja badjeliigeahččama vuogit
- Dáhkidit ahte njuolggadusat ja bearráigeahčču veahkehit eastadit šaddo- ja elliiddávddaid ja zoonosaid viidáneami

- Láhčit dili ulbmillaš dutkamii oažžun dihtii máhtu doaibmevaš ja birasustitlaš hehtendoaimmaid birra vai hehte šaddovahágahttejedjiid viidáneami.
- Láhčit dili vai kulturváikkuhuvvon eanadatšlájaid hálddašeapmi šaddá guoddevažžan, ja vai maiddái fuolahuvvojit biologalaš šláddjivuođa ja kulturmuittuid árvvut

Dutkan, ovdáneapmi ja gelbbolašvuolta

Dálkkádatáhtalusat gáibidit guhkesáigge ja vuoimmálaš dutkanstrategiija servodaga, hálddašeami ja ealáhusaid ektui. Dárbbášuvvo máhttu dáid birra: dálkkádatovdáneami ja dálkkádatrievdama váikkuhusaid ja dasa heiveheami, dálkkádatpolitihka, doaibmabijuid ja luoitogeahpedemiid. Dutkan, ovddideapmi ja gelbbolašvuodalokten leat vuodđoeavttut nannet dálkkádatbargguid eanandoallosuorggis. Lea dehálaš áddet movt karbona ja nitrogena birrajorru lea ja mo karbona lea vuorkáresursan, vai sáhtta álggahit golloseastevaš doaibmabijuid eanandoalus. Ođđa máhttu galgá maiddái veahkehit vai ieža sáhttit buvttadit olu biepmu ja duohtandahkat vejolašvuodaid ođđahutkamiidda ja innovašuvdnii rievdi dálkkádagas.

Ráđdehus dáhttu

- Nannet dutkama teknologiiija ja ođđa doaibmavuohkebargguid dáfus ja nu ain vai eanandoalus geahpeda metána, lustagása ja CO₂ luoittuid.
- Ahte Norga galgá leat njunuš riikan mii bargá máhttobuvttademiin vai máhtta eanandoalu heivehit dálkkádahkii
- Láhčit dili nannejuvvon dutkanovttasbargui riikkaidgaskaččat, eandalii eará davvirikkaiguin, Eurohpain, ja USA:in ja Canadain.
- Láhčit dili vai dutkamat buktet eambo dievaslaš dieđuid das mo dálkkádatrievdamat váikkuhit šattuid ja elliid norgga eanandoalus
- Vuoruhit dutkama mii buorida birrajorroáddejumi ja karbona ja nitrogena vuorkáresursaid
- Láhčit dili dynamalaš ja ulbmillaš vuogádahkii mii ovddida máhttobuvttadeami, ovddida gelbbolašvuođa ja gaskkusta máhtu, vuodđuduvvon ovttasdoaibmamii gaskal ealáhusa, dutkama ja hálddašeami.
- Nannet máhttobuvttadeami mii fáttmasta eanandoalu dálkkádatdoaibmabijuid váikkuhusaid mat gusket biologalaš šláddjivuhtii ja eará birasárvvuide

1.3 Doaibmabijut

Tabellat oktiigesset eanandollui gullevaš dálkkádatdoaibmabijuid mat sáhttet leat áigequovdilát geahpedit eanandoalu dálkkádatgásaluottuid ja lasihit CO₂ njammaseami. Luoitogeahpedeami doaibmabijuid vuodđun lea SFT doaibmaanalisa 2007. Dálkkádatávkki ja goluid árvvoštallama bargu dávista SFT njuolggadusaide. Tabeallain oaidnit váikkuhangaskaomiid mat sáhttet ávkkuhit luvvet doaibmabijuid ja man áigodahkii iešguhtet ge doaibmabidju sáhtta addit dálkkádatávkki.

Tabella 1.1 čájeha áigequovdilis dálkkádatdoaibmabijuid eanandoalus mat ávkkuhit ollašuhttit Norgga geatnegasvuodaid geahpedit dálkkádatgásaluottuid 2020 sisa. Áigequovdilis doaibmabijut galget boahit eanandoalus ja čilgejuvvojit eambo 7. kapihtalis. Biogása lea doaibmabidju mii addá buoret vuottu. Eará doaibmabijut gullet šibitdoalu metánaluotui ja doaibmabijut geahpedan dihtii lustagásaluottu go duktemii geavahit nitrogena.

Tabella 1.2 čájeha áigequovdilis dálkkádatdoaibmabijuid vuovdedoalus ja eanandoalus, geahča 6. ja 7. kapihtala, mat lasihit CO₂ njammaseami guhkii vuollái. Doaibmevaš doaibmabijut ođasmahttit vuovddi ja háhkat ođđa vuovddi sáhtta dettolaččat lasihit vuovddi positiiva dálkkádatávkki. Doaibmabijut eai buvttet váikkuhusa dálkkádatrehketdollui mii guoská Norgga geatnegahttojuvvon luoitogeahpedeapmái. Doaibmabijut eai oidno dálkkádatrehketdoalus nu movt riikkaidgaskasaš njuolggadusat dál leat hábmejuvvon.

Tabella 1.1 Eanandoalu potenciála dálkkádatdoaimbajuide mat veahkehit ollašuttit Norgga geatnegasvuodaid dálkkádatgásaid luoitogeahpedeamis jahkái 2020, loga vuodđoealáhusaid ja doapparsuorggi suorgemihttomeriid St.diedáhusas nr. 34 (2006–2007) (geahča maid Kyotoprotokolla Annex A).

Doaimbajut	Váikkuhan-gaskaoamit	Sullii gollu kruvdno mihtuin juohke tonnii CO ₂	Čadahahtti-vuohta/ Gallii jagi geahčen oidno ávki j.e.	Dálkkádatvuoitu – čatnan/geahpedun luoitu (miljovvna tonna CO ₂ -ekv. Juohke jagi)	
				Njamman - dahje vurken	Luoitogeahpá-dus
<i>Metána</i>					
Biogása – muhkiid ja biebmoloahpaid geavaheapmi	Ekonomalaš váikkuhangaskaoamit, FoU, informašuvdna	Gánnáhahtti servodat-ekonomalaččat	2020		0,50
Beavttalmahttit mielke- ja oamibiergo-buvttadeami		Gánnáhahtti fitnodat-ekonomalaččat	2020		0,25
Beavttalmahttit sávvadoalu	Bagadallan	Gánnáhahtti fitnodat-ekonomalaččat	2020		0,04

St dieđáhus nr. 39 (2008-2009)
Dálkkádatástalusat – eanandoallu mielde čovdosis

Doaibmabijut	Váikkuhan-gaskaoamit	Sullii gollu kruvdno mihtuin juohke tonnii CO ₂	Čadahahtti-vuohta/ Gallii jagi geahčen oidno ávki j.e.	Dálkkádatvuoitu – čatnan/geahpedun luoitu (miljovnna tonna CO ₂ -ekv. Juohke jagi)	
				Njamman - dahje vurken	Luoito-geahpá-dus
		laččat			
Geahpedit boazologu	Alimus boazologu gáibádus	Ii árvvoštallon	2020		0,01
<i>Lustagása</i>					
10 % geahpedit gortniid N-duktema	Juridihkalaš gáibádusat ja informašuvdna		2020		0,03
10 % geahpedit rásiid ja guohtuma N-duktema	Juridihkalaš gáibádusat, informašuvdna ja doarjja árvvoštallon	Ii árvvoštallon	2020		0,14
<i>CO₂/Lustagása</i>					
Energijja ja geahpedit lustagása eanandoalu šaddoloahpain (hálmmas j.e.)	Oppalaš energihaddi ja investerendoarjja		2020		0,14

St diedáhus nr. 39 (2008-2009)
Dálkkádatváldat – eanandoallu mielde čovdosis

Doaibmabijut	Váikkuhan-gaskaoamit	Sullii gollu kruvdno mihtuin juohke tonnii CO ₂	Čadahahtti-vuohta/ Gallii jagi geahčen oidno ávki j.e.	Dálkkádatvuoitu – čatnan/geahpedun luoitu (miljovvna tonna CO ₂ -ekv. Juohke jagi)	
				Njamman - dahje vurken	Luoito-geahpá-dus
Summa eanandollui čadnon doaibmabijut vuodđoealáhusaid ja doabbariid suorgemihtuide					1,11

Tabell 1.2 Eanandoalu dálkkádatdoaimbajuid potenciála mat váikkuhit positiivalaččat Norgga ollislaš luoitorehketdoalu (Dálkkádatkonvenšuvdna). Doaimbajut gullet vuovdá, areálii ja areála geavahanearáhuhttimii. (LULUCF).

Doaimbajut	Váikkuhangaskaoamit	Sullii gollu kruvdno mihtuin juohke tonnii CO ₂	Čađahahtti-vuohta/ Gallii jagi geahčen oidno ávki j.e.	Dálkkádatvuoitu – čatnan/-geahpedun luoitu(miljovvna tonna CO ₂ -ekv. Juohke jagi)	
				Njamman - dahje vurken	Luoito-geahpá-dus
<i>Vuovdedoallu</i>					
Eambbo buvttadit dálá areálain. Lasihit šattuid 50 miljovvnnas 70 miljovvdnii (eaktun eambbo čuohppan 15 milj. m ³)	Doarjja ealáhus- ja birasdoaimmaide vuovdedoalus ja vuovdefoandaortnegis	142	10 jagi 50 jagi 100 jagi	0 1,0 1,5	
Gilvit ođđa areálaide.50 000 daa jagis gitta 1 milj. daa 20 jagi geahčen.	Doarjja ealáhus- ja birasdoaimmaide vuovdedoalus ja vuovdefoandaortnegis	100–150	10 jagi 50 jagi 100 jagi	0 2,2 2,0	
Šaddoovdánahhtin 10 % ovdánahhtin	Dábálaš ekonomalaš doarjjaortnegat šaddoovdánahhtimii (Norsk institutt for skog og landskap ja Det norske Skogfrøverk)	24	10 jagi 50 jagi 100 jagi	0 1,3 1,3	

St dieđáhus nr. 39 (2008-2009)
Dálkkádatástalusat – eanandoallu mielde čovdosis

Doaibmabijut	Váikkuhangaskaoamit	Sullii gollu kruvdno mihtuin juohke tonnii CO ₂	Čadahahtti-vuohta/ Gallii jagi geahčen oidno ávki j.e.	Dálkkádatvuoitu – čatnan/-geahpedun luoitu(miljovvna tonna CO ₂ -ekv. Juohke jagi)	
				Njamman - dahje vurken	Luoito-geahpá-dus
Duktet 1 % olahtahti areálas sarriteatnamiin (Čuohppanklássa IV, Bonitet 11 – 17)126 000 daa jahkáii.	Jus lea ekonomalaš doarjja, dan kanáliseret vuovdedoalu doarjjaortnegiiguin ealáhus- ja birasdoaibmabijuid olis.	0 – 120	10 jagi geahčen	0,4	
Geahpeduvvon nettočatnan go čuohppá eambbo sullii 10 miljovvna m ³ gitta 15 miljovvnii m ^{3*}			10 jagi 50 jagi 100 jagi	-7,0 -6,7 -2,5	
<i>Eanandoalloeanan</i>					
Geahpedit jekkiid gilvigoahtima**	Nydyrkingsforskriften	Ii-kvantifiserejun	2020		0,335
Unnidit eananbargame čakčat	Buvttadandoarjja láhkaásahus Doarjja earaládje bargat eatnamiin	175	2020		0,096
Njammušattut ¹ 10 % gordneareála alde	Doarjja njammušattuide (guovlolaš birasprográmmat)	2 500	2020		0,090

¹ Njammušattut = fangvekst

St dieđáhus nr. 39 (2008-2009)
Dálkkádathástatusat – eanandoallu mielde čovdosis

* Eambbo čilgejuvvo kapihtaliin 6.7.3 ja 6.8.9 das makkár oktavuohta lea vuovdedoaibmabijuin mat galget lasihit CO₂-njamu ja karbonvuorkká geahppáneamis go vuvddiid čuohppá. Dálá njuolggadusaid mielde eai rievdda Norgga luoittu geatnegasvuodát, vaikko mii válljet geahpedit karbonvuorkká norgga vuvddiin. Dát gusto nu guhká go nettonjammu vuovdis ii geahppán vuollelii 1,5 miljovna tonna CO₂ (vástida 3 % Norgga ollislaš luoittuin 1990:s).

** Lohku muitala suorggi geahpeduvvon luoittuid jagis 2020. "Nydyrkingsforskriften" rievdadusa beaktu , dálá ođđagilvima vuodul, addá dušše unnit oasi dás.

St dieđáhus nr. 39 (2008-2009)
Dálkkádatástalusat – eanandoallu mielde čovdosis

Tabealla 1.3 čájeha vejolaš, posiitiiva dálkkádatváikuhusaid mat bohtet ovttaskas dálkkádatdoaimbajuiin main adnojuvvojit eanandoalu vuodđoávdnasat.

Tabealla 1.3 Eará doaimbajuid potenciála man vuodđun leat eanandoalu vuodđoávdnasat.

Doaimbajut	Váikkuhangaskaoamit	Sullii gollu kruvdno mihtuin juohke tonnii CO ₂	Čadahahtti-vuohta/ Gallii jagi geahčen oidno ávki j.e.	Dálkkádatvuoitu – čatnan/geahpedun luoitu(miljovvna tonna CO ₂ -ekv. Juohke jagi)	
				Njamman - dahje vurken	Luoito-geahpá-dus
Bioenergiiija*14 TWh boahťa boaldámušoljju sadjái	Enova, Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta bioenergiprográmma, ja eará oppalaš váikkuhangaskaoamit	< 100	Rehkenaston oljogievnni vuostá (luoitologuiguin 340 g CO ₂ juohke KWh ektui)		4,8
Eanet muora ávkkástallat**	Juolludeamit muorravuđđosaš innovašuvdnaprográmmii ja dutkamii ja ovddideapmái	25–50		0,8	1

* Vejolaš vuodđoávdnasiin, mat leat rehkenaston energiijai, leat maidđái mielde eanandoalu šaddoloahpat

** Dálá njuolggadusat eai fátmmas dálkkádatrehketdollui karbona bistevaš čatnaseami muorrabuktagiin. Ávki das go geavaha muora dan sadjái go eará ávdnasiid, fievrriduvvo eará surggiid rehketdollui jus dát leat buvttaduvvon Norggas, muhto eai boađe oidnosii eanandoalu rehketdoalus.